

Отримано: 25.08.2014 р.

Прорецензовано: 12.09.2014 р.

Прийнято до друку: 25.09.2014 р.

Харчук Ю. Ю. Облікова політика та її вплив на фінансову стійкість вищих навчальних закладів державної та комунальної власності в Україні / Ю. Ю. Харчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць / ред. кол.: І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 26. – С. 124–129.

УДК: 657.631.6: 336.61(477)

JEL-класифікація: I 12 – 23; M 41

Харчук Юлія Юрїївна,

кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансів, обліку і аудиту
Національного університету «Острозька академія»

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЕРЖАВНОЇ ТА КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті уточнено сутність облікової політики та фінансової стійкості вищих навчальних закладів державної та комунальної власності. Здійснено характеристику основних аспектів та зазначено виміри облікової політики вищих навчальних закладів державної та комунальної власності в Україні. Розглянуто вплив облікової політики на фінансову стійкість вищих навчальних закладів державної та комунальної власності. Запропоновано ряд заходів щодо її вдосконалення.

Ключові слова: фінансова стійкість, вищі навчальні заклади державної та комунальної власності, облікова політика, наказ про облікову політику, виміри облікової політики.

Харчук Юлія Юрьевна,

кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры финансов, учета и аудита
Национального университета «Острожская академия»

УЧЕТНАЯ ПОЛИТИКА И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА ФИНАНСОВУЮ УСТОЙЧИВОСТЬ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ И КОММУНАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В УКРАИНЕ

В статье уточнено сущность учетной политики и финансовой устойчивости высших учебных учреждений государственной и коммунальной собственности. Осуществлена характеристика основных аспектов и отмечены измерения учетной политики высших учебных учреждений государственной и коммунальной собственности в Украине. Рассмотрено влияние учетной политики на финансовую устойчивость высших учебных учреждений государственной и коммунальной собственности. Предложен ряд мероприятий по ее совершенствованию.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, высшие учебные учреждения государственной и коммунальной собственности, учетная политика, приказ об учетной политике, измерениях учетной политики.

Yulia Kharchuk,

PhD in economic science, senior lecturer at the Department of Finance, Accounting and Audit
of the National University of Ostroh Academy

REGISTRATION POLICY AND ITS INFLUENCE IS ON FINANCIAL STABILITY OF STATE AND COMMUNAL HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS IN UKRAINE

The essence of registration policy and financial stability of state and communal higher educational establishments has been specified in the article. Basic aspects (social, psychological, economic, legal, informative, behavior) have been described and measurements (methodical, technical, organizational) of registration policy of state and communal higher educational establishments in Ukraine have been marked. The influence of registration policy on financial stability of state and communal higher educational establishments has been considered. The row of measures for its perfection has been offered. The necessity of optimization of structure of position of order of state and communal higher educational establishments «About a registration policy» has been grounded.

Keywords: financial stability, state and communal higher educational establishments, registration policy, an order about a registration policy, measurements of registration policy.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку, коли побудова стійкої, відкритої та конкурентоздатної у світовому масштабі економіки України, забезпечення добробуту громадян і економічного зростання вимагають якнайшвидшого подолання фінансово-економічної та політичної кризи, перед вищими навчальними закладами державної та комунальної власності (далі – ДВНЗ) уряд ставить досить високі вимоги щодо постійного підвищення якісного рівня професійної підготовки майбутніх фахівців,

що є можливим лише за умови своєчасного та в повному обсязі фінансового забезпечення, а відтак, достатнього рівня фінансової стійкості (далі – ФС). Однак, реалізація зазначених завдань не можлива без чіткої та правильно обраної облікової політики ДВНЗ, яка безпосередньо впливає на їхню ФС.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженнями організаційно-фінансових аспектів діяльності ДВНЗ в Україні, особливостями обліку та аналізу результатів їх діяльності, займалися такі науковці як: В. Андрієнко, О. Ворона, П. Германчук, Т. Єфименко, М. Згуровський, І. Каленюк, В. Куценко, С. Левицька, В. Сафонова, С. Свірко, В. Студінський, В. Яблонський та інші. Питання ресурсного забезпечення та управління ДВНЗ, стратегії та оцінки їх стійкості розглянуто у роботах російських вчених: О. Арязкової, А. Беякова, Н. Кельчевської, Е. Попова, Д. Пузанкова та інших. Серед західних економістів, які досліджували питання теорії та практики господарської діяльності ДВНЗ, можна виділити Б. Джоунстона, П. Друкера, Н. Маркуччі, Е. Моргана та інших.

Водночас питання сутності облікової політики та її впливу на фінансову стійкість ДВНЗ недостатньо вивчені на сучасному етапі розвитку України. Саме тому доцільним є поглиблення досліджень у цій сфері.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у визначенні впливу облікової політики на фінансову стійкість вищих навчальних закладів державної та комунальної власності в Україні шляхом уточнення сутності досліджуваних економічних категорій, здійснення характеристики основних аспектів та вимірів облікової політики ДВНЗ, виокремлення заходів щодо її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Першоджерелом поняття «облікова політика» є Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 1 «Розкриття облікової політики». Щодо національної нормативно-законодавчої бази, то відповідно до ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [6]. Враховуючи, що цей Закон поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, вважаємо, що ДВНЗ можуть скористатися своїм правом щодо ведення облікової політики та регламентувати це своїм нормативно-розпорядчим документом (наказом «Про облікову політику ДВНЗ»). При цьому необхідно враховувати специфіку діяльності навчального закладу, наявність окремих порядків щодо виконання державних програм, а також норму п. 2 та 3 ст. 56 Бюджетного кодексу України (далі – БКУ), яка передбачає: ведення бухгалтерського обліку бюджетних установ відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО) та інших нормативно-правових актів щодо ведення бухгалтерського обліку в порядку, встановленому Міністерством фінансів України (далі – МФУ); завдання та функціональні обов'язки бухгалтерських служб, повноваження керівника бухгалтерської служби – головного бухгалтера та вимоги щодо його професійно-кваліфікаційного рівня визначаються Кабінетом міністрів України (далі – КМУ); призначення та звільнення головного бухгалтера здійснюються за погодженням з Державною казначейською службою України (далі – ДКСУ) відповідно до законодавства про працю з урахуванням типових професійно-кваліфікаційних характеристик головного бухгалтера, затверджених КМУ [1]. Відомо, що ДКСУ як орган, який здійснює функції з державного регулювання методології бухгалтерського обліку і фінансової звітності, встановлює єдині правила ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання бюджетів, кошторисів, видає інструкції з цих питань та здійснює контроль за їх дотриманням. Таким чином, виходячи із вищезазначеного, облікова політика ДВНЗ – це сукупність принципів та методів, які використовуються для ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності.

Крім цього, другий розділ національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку державного сектору (далі – НП(С)БОДС) 101 «Подання фінансової звітності», яке набере чинності 1 січня 2015 року передбачає, що облікова політика визначається на основі НП(С)БОДС вказується у розпорядчому документі, в якому мають бути встановлені методи оцінки, обліку, види сегментів та їх пріоритетність і процедури, які має застосовувати суб'єкт державного сектору та щодо яких нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку передбачено більше ніж один варіант, та порядок організації бухгалтерського обліку. Суб'єкт має послідовно застосовувати облікову політику таким чином, щоб фінансова звітність відповідала всім вимогам НП(С)БОДС. Якщо положеннями передбачено застосування кількох методів оцінки, то суб'єкт повинен обрати та послідовно застосовувати один з них [3; 4; 5]. В свою чергу, НП(С)БОДС 125 «Зміни облікових оцінок та виправлення помилок» акцентує увагу на тому, що кожна бюджетна установа повинна самостійно визначати облікову політику та за необхідності вносити відповідні зміни [8]. Тому, ДВНЗ повинні виважено підходити до формування наказу «Про облікову політику ДВНЗ» з метою обліково-аналітичного забезпечення бажаного рівня їхньої ФС.

Щодо сутності фінансової стійкості ДВНЗ, то у процесі дослідження не виявлено однозначного підходу до її трактування. На наш погляд, під фінансовою стійкістю ДВНЗ слід розуміти такий стан фінан-

сових ресурсів, що забезпечує виконання навчальними закладами завдань якісної організації навчально-наукової діяльності та формування професійної конкурентоздатності випускників на основі повного та своєчасного фінансового забезпечення цільовими коштами попередньо затверджених видатків (витрат). При цьому отримання запланованих цільових фінансових ресурсів (бюджетних коштів за загальним та спеціальним фондами) є основою результативної господарської діяльності (в тому числі виконання цільових бюджетних програм).

Поява в Україні облікової політики є результатом процесу реформування бухгалтерського обліку, орієнтиром якого обрані Міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ) [9]. Відповідність обліку та звітності в бюджетній сфері МСФЗ у державному секторі задекларована в Указі Президента України «Про зміцнення фінансової дисципліни та запобігання правопорушень у бюджетній сфері», проте фактично не досягнута. Відповідно до МСФЗ необхідно надавати правдиву інформацію у фінансових звітах, що забезпечується такими інструментами, як вибір і застосування відповідної облікової політики. Відповідно до П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», до принципів формування облікової політики належать: автономність, безперервність діяльності, періодичність, історична собівартість, нарахування і відповідність доходів та витрат, повне висвітлення, обачність, послідовність, єдиний грошовий вимірник [8].

На нашу думку, ефективна облікова політика ДВНЗ повинна забезпечити: повне відображення в бухгалтерському обліку всіх фактів господарської діяльності, виходячи не лише з правових норм, а й з економічного змісту; незмінність протягом звітного року прийнятої методології відображення господарських операцій та оцінки активів; правильність відображення доходів та витрат у відповідному звітному періоді, розподіл витрат на поточні та капітальні; ідентичність даних аналітичного, синтетичного обліку, фінансової звітності; раціональне ведення бухгалтерського обліку.

Під час формування облікової політики потрібно розділяти організацію бухгалтерського обліку та методичні основи бухгалтерського обліку. В свою чергу, організаційний момент є первинним відносно методичного [7]. Тому при визначенні сфери дії облікової політики ДВНЗ потрібно врахувати такі чинники: рівень бюджету, з якого здійснюється фінансове забезпечення відповідного навчального закладу (державний чи місцевий); рівень фінансово-матеріального забезпечення; кількість персоналу, що працює в закладі; обсяги та види діяльності; ступінь автоматизації облікового процесу тощо. Доцільно зауважити, що облікова політика ДВНЗ повинна включати методичний, технічний та організаційний виміри, які детально відображено на рис. 1.

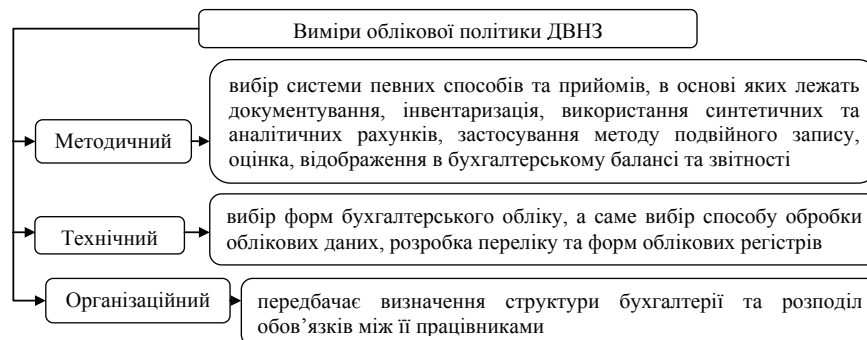

Рис.1. Виміри облікової політики ДВНЗ

Джерело: розроблено автором на основі [7].

Особливої уваги, в контексті вимірів облікової політики ДВНЗ, заслуговують питання щодо своєчасності та достовірності обліку об'єктів ФС. Так, в основі методики визначення доходів ДВНЗ є оцінка економічної вигоди за результатами освоєння бюджетного фінансового забезпечення (в міжнародній практиці обліку діяльності урядових структур – «потенційної економічної вигоди»). З урахуванням завдань та умов господарської діяльності ДВНЗ необхідним постає застосування для оцінки результативності використання цільових коштів категорії «соціально-економічний ефект». За критеріями достовірності її отримання в контексті оновлених методологічних позицій бюджетного обліку за НП(С)БОДС потрібно уніфікувати методи бухгалтерського обліку доходів та витрат за джерелами фінансового забезпечення: 1) асигнування загального фонду (надходження цільових коштів) з Державного та/або місцевих бюджетів – за касовим методом; 2) асигнування спеціального фонду (спеціальні надходження з бюджету) на виконання цільових бюджетних програм – за касовим методом; 3) спеціальні власні надходження за

надання платних послуг – за методом нарахування; 4) інші надходження (в тому числі отримані шляхом фандрейзингу) – за методом нарахування. Це дасть можливість керівництву ДВНЗ визначати найбільш доходні та витратні напрями діяльності в розрізі надання послуг освітнього та неосвітнього характеру. Для забезпечення підвищення якості аналітичності обліку доходів та видатків навчальних закладів в наказі «Про облікову політику ДВНЗ» необхідно виокремлювати субрахунки третього рівня за рахунками 70, 71, 80 та 81, а також формувати кореспонденцію за ними. Крім цього, на реалізацію положень Наказу Міністерства фінансів України від 31.12.2013 р. №1203 «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі», який набирає чинності з 01.01.2015 р., аналогічні за призначенням субрахунки доцільно використовувати до рахунків 7111 «Доходи від реалізації продукції (робіт, послуг) розпорядників бюджетних коштів» та 8111 «Витрати розпорядників бюджетних коштів на виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт)» [8].

Реалізація вищезазначених завдань з метою підвищення рівня ФС навчальних закладів вимагає детального розгляду основних аспектів облікової політики ДВНЗ, характеристику яких подано в таблиці 1.

Таблиця 1.
Характеристика основних аспектів облікової політики ДВНЗ*

Основні аспекти	Характеристика аспектів
Соціальний	створення соціальних гарантій для захисту зовнішніх користувачів на основі забезпечення єдності інтерпретації даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності ДВНЗ
Психологічний	за умови конкретизації вимог до характеру необхідних даних досягається найбільш повне та ефективне забезпечення інформацією всіх рівнів управління
Економічний	виявляється в оптимальному забезпеченні інформацією для управління, скороченні обсягів документообігу, підвищенні дієвості внутрішнього контролю.
Юридичний	використання для усунення невизначеностей у нормативних актах з бухгалтерського обліку та у якості письмових доказів при вирішенні господарських спорів, конфліктів з контролюючими органами
Інформаційний	сталість та гласність облікової політики дозволяє на її основі будувати прогнози майбутнього стану ДВНЗ, рівня їх фінансової стійкості, наявність диспозицій дозволяє забезпечити необхідним масивом даних для побудови моделей прийняття рішень
Біхевіористичний	використання свободи дій в питаннях організації обліку для створення дієвої системи бухгалтерського обліку у ДВНЗ, яка забезпечить дотримання інтересів розпорядника коштів

Джерело: розроблено автором на основі [7].

Облікова політика ДВНЗ є базовим елементом первинної організації облікового процесу, який у вітчизняній практиці стає нормативно-довідковим документом у вигляді наказу про облікову політику. Цей документ координує обліковий процес та спрямовує на досягнення цілей, які ставлять перед собою керівники ДВНЗ. Порядок складання наказу про облікову політику не регламентується спеціальними нормативно-правовими актами, а визначається безпосередньо керівником бухгалтерської служби. За радянських часів прототипом наказу про облікову політику бюджетних установ був план організації бухгалтерського обліку, який мав узагальнюючу форму, а його зміст – рекомендаційний характер. Він більшою мірою відображав права і обов'язки головного бухгалтера з організації бухгалтерського обліку, а ніж розкривав її основні напрями.

При відображенні організації бухгалтерського обліку в наказі про облікову політику С. В. Свірко пропонує виділяти 18 складових, які є актуальними для ДВНЗ і відображені в таблиці 2.

Детальнішого розгляду також потребує графік документообігу (10-та складова). Адже, однією із основних проблем документального супроводу управління ДВНЗ і обліково-аналітичного забезпечення їхньої ФС є відсутність на практиці графіків документообігу. Основними перевагами наявності графіку документообігу в ДВНЗ є: окреслення функціональних обов'язків кожного працівника, визначення чіткого маршруту руху документів, налагодження організаційно-адміністративного взаємозв'язку між різними підрозділами; регламентація термінів роботи з документами, сприяння оперативній обробці документів та своєчасному наданню інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Крім цього, у положенні наказі ДВНЗ «Про облікову політику» необхідно відображати особливості обліку: доходів загального та спеціального фондів, видатків (витрат, затрат), грошових коштів на рахунках, касових операцій, необоротних активів, запасів, розрахунків із заробітної плати та стипендій, розрахунків з іншими кредиторами та дебіторами, результатів діяльності.

Таблиця 2
Основні складові наказу про облікову політику ДВНЗ

№ з/п	Основні складові щодо відображення організації бухгалтерського обліку в наказі про облікову політику ДВНЗ
1	форма організації бухгалтерського обліку;
2	форма організаційної побудови бухгалтерської служби;
3	форма організації структури апарату бухгалтерії;
4	права і обов'язки головного бухгалтера, заступників головного бухгалтера, працівників бухгалтерії (у формі додатка 1 – посадові інструкції);
5	діюча нормативна база бухгалтерського обліку бюджетної установи;
6	форма бухгалтерського обліку (додаток 2 – примірники форм облікових реєстрів);
7	робочий план рахунків (додаток 3 – таблиця рахунків бухгалтерського обліку прийнятих до використання з відповідним рівнем аналітичності);
8	облікові номенклатури (додаток 4 – сформовані за напрямками бухгалтерського обліку облікові номенклатури);
9	форми первинних документів (додаток 5 – зразки форм, заповнені відповідно до вимог нормативних документів);
10	графік документообігу по цій установі (додаток 6 – оперограми (документограми), зведені графіки руху документів сформовані за напрямками бухгалтерського обліку);
11	форми звітності (додаток 7 – зразки форм бухгалтерської звітності з робочими інструкціями щодо їх заповнення);
12	графік складання та подання звітності (додаток 8 – графік руху носіїв облікової інформації підсумкового етапу бухгалтерського обліку з зазначенням відповідальних осіб); порядок ведення архіву установи;
13	перелік працівників, які мають право підпису носіїв облікової інформації (додаток 9 – список осіб із зіставленням зразків підписів зазначених осіб);
14	перелік працівників, що мають право на отримання, зберігання та видачу товарно-матеріальних цінностей (додаток 10 – список осіб із зіставленням зразків підписів зазначених осіб);
15	перелік осіб, відповідальних за організацію технічного та ергономічного забезпечення облікового процесу;
16	план заходів щодо проведення інвентаризації (додаток 11 – склад комісії, графік проведення інвентаризації по установі тощо);
17	перелік осіб, відповідальних за інформаційне забезпечення;
18	план заходів щодо організації соціального забезпечення бухгалтерської служби

Джерело: розроблено автором на основі [7].

Також доцільно зауважити, що принцип незмінності облікової політики слід поширювати виключно на методологічні моменти методичної частини наказу про облікову політику, змістове навантаження яких безпосередньо впливає на формування фінансових результатів діяльності ДВНЗ. До них відносяться інформація про методи бухгалтерського обліку та оцінки запасів, необоротних активів, доходів, витрат та видатків, а також результатів діяльності. Більше того, постійне удосконалення облікової політики в частині організації облікового процесу забезпечить сталу поточну оптимізацію бухгалтерського обліку на всіх його етапах та напрямках.

Важливо, щоб облікові політики головних розпорядників бюджетних коштів і підпорядкованих їм установ були узгоджені між собою. Необхідно враховувати, що бюджетні установи становлять багатоврівневу систему, яка повинна працювати як єдиний механізм. Якщо облікова політика бюджетної установи вищого рівня відобразиться у наказах про облікову політику підпорядкованих установ, це дасть змогу полегшити контроль діяльності розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня. Певного вдосконалення потребує і меморіально-ордерна форма обліку, що застосовується в ДВНЗ. Суттєвими недоліками її використання є трудомісткість та недостатня пристосованість облікових реєстрів до системи звітних показників.

На сучасному етапі розвитку вищої освіти керівники ДВНЗ досить часто не звертають увагу на дотримання фахівцями бухгалтерської служби Кодексу етики Міжнародної федерації бухгалтерів [2], який визначає цілі бухгалтерської професії у виконанні роботи у відповідності із самими високими стандартами професіоналізму, в забезпеченні найкращих результатів роботи, у додержанні суспільних інтересів. Відтак, вимагається дотримання чотирьох основних категорій: достовірності надання інформації, професіоналізму у виконанні обов'язків, якості послуг у відповідності з вимогами споживачів, довіри як з боку користувачів, так і суспільства в цілому до результатів роботи фахівця. Для досягнення ці-

лей спеціалісти, на нашу думку, повинні дотримуватись ряду фундаментальних принципів: порядності, об'єктивності, професійної компетентності, конфіденційності, відповідності правилам професійної поведінки, дотримання технічних стандартів. Якісний обліковий процес в ДВНЗ повинен організовуватися на рівні професійної компетентності залучених фахівців, що, в свою чергу, дозволить: забезпечити службу кадрами з відповідними та достатніми навичками, створити основу для більш спеціалізованого комплектування штату, зіставити наявні навички зі складністю окреслених завдань, визначити області для підвищення кваліфікації та підготувати програми відповідних курсів, об'єктивні критерії оцінки роботи персоналу на систематичній основі тощо.

Висновки. Таким чином, уточнивши сутність облікової політики та визначивши її вплив на фінансову стійкість ДВНЗ України, необхідно зазначити, що якість здійснення бухгалтерського обліку залежить від: гармонізації НП(С)БОДС із МСБОДС, прийняття правильної облікової політики керівниками навчальних закладів в рамках чинного законодавства України. Крім цього, необхідно врегулювати питання щодо структури наказу про облікову політику ДВНЗ, який повинен не тільки регламентувати концептуальні положення бухгалтерського обліку, а також аргументувати вибір альтернативних питань методологічного етапу діючих в навчальних закладах видів обліку, зокрема, застосування елементів методу, затвердження форм внутрішньої звітності, періодичність інвентаризації, методичку окремих розрахунків тощо.

Література:

1. Бюджетний кодекс України : за станом на 3 серпня 2014 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Кодекс етики Міжнародної федерації бухгалтерів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/document/.../D6.pdf>
3. Ловінська Л. Г. Світовий досвід запровадження міжнародних стандартів у бухгалтерському обліку державного сектору / Л. Г. Ловінська, Л. В. Гізатуліна // Фінанси України. – 2012. – № 6. – С. 76–87.
4. Писарчук О.В., Ковальова І.В. Особливості формування облікової політики бюджетних установ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kntu.kr.ua/doc/zb_18_2.../32.pdf
5. Подання фінансової звітності : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 / затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2009 р. № 1541 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0103-10>.
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
7. Свірко С. В. Первинна організація бухгалтерського обліку бюджетних установ: формування облікової політики / С. В. Свірко // Економіка та підприємництво. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – Вип. 8. – С. 137–148.
8. Харчук Ю.Ю. Обліково-аналітичне забезпечення фінансової стійкості вищих навчальних закладів державної та комунальної власності : дис. канд. економічних наук : 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит» / Харчук Юлія Юріївна. – Київ, 2014. – 208 с.
9. 2011 IFAC. Handbook of International Public Sector Accounting Pronouncements Electronic resource]. – 1628 p. – Mode of access : www.ifac.org/publication/.